

Tegn på papir

Den kinesiske samling i Orientalisk Afdeling på Det kongelige Bibliotek

af forskningsbibliotekar Bent Lerbæk Pedersen

Orientalisk Afdeling er ikke særlig gammel som selvstændig enhed og blev først oprettet i 1925 under navnet Østerlandsk Samling. Den blev i de første mange år bestyret sammen med Håndskriftafdelingen, men i 1946 fik den sin første afdelingsleder, Leo Buschardt. Derved fik Orientalisk Afdeling status som de andre specialafdelinger i biblioteket.

Det var på mange måder naturligt, at Orientalisk Afdeling i de første 20 år blev bestyret i samarbejde med Håndskriftafdelingen, da man tidligere anbragte orientalsk materiale her. Dette skyldtes, at mange ældre dokumenter var manuskripter i en eller anden form. Selv en del af det trykte materiale fra Orienten blev indlemmet i Håndskriftafdelingen, da man ikke vidste nok om tilvirkningen af bøger og tryk fra det fjerne Østen. Kendskabet til det nærorientalske materiale, arabisk, persisk, hebraisk og tyrkisk, var meget bedre, idet man havde en tradition for studier i disse områder og sprog. Derfor blev mange nærorientalske bøger og redigerede tekster med kommentarer, der ikke var trykt i Orienten, men i Europa, indlemmet i den udenlandske samling. Indiske trykte bøger kom sædvanligvis også til Udenlandske Afdeling, da mange af dem havde engelsk titelblad. Desuden havde man i Danmark forbindelse til Indien bl.a. gennem kolonien Trankebar, så identifikationen af trykt materiale på indiske sprog var forholdvis let at foretage. De fleste af de orientalske manuskripter og tryk blev i årene efter oprettelsen af Orientalisk Afdeling overført til afdelingen, dog med undtagelse af nogle få kinesiske værker, der stadigvæk befinder sig i Håndskriftafdelingen. Trykt materiale på orientalske sprog udgivet i Europa er fortsat en del af Udenlandske Samlinger. De fleste af værkerne er placeret i Ældre Samling. Reglen om placeringen af dokumenter efter trykkested blev først opblødt omkring 1990, hvilket vil sige, at alt orientalsk materiale udgivet og

trykt i den vestlige verden før den tid blev indlemmet i Udenlandsk Samling. Nu indlemmes denne type af materiale sædvanligvis i Orientalisk Afdeling.

Orientalisk Afdeling har som sit arbejds- og indkøbsområde hele Asien og det nordlige Afrika. Dette er selvfølgelig et stort område, og der bliver derfor især lagt vægt på indkøb af værker på hovedsprog som arabisk, japansk, kinesisk, persisk, sanskrit og tibetansk. Andre sprog bliver også dækket, men dog i et mindre omfang. Orientalisk Afdeling har nogle samlinger, som er specielle på grund af historiske eller sociale årsager: for eksempel buddhistiske tekster på burmesisk og skønlitterære værker på thai. Afdelingen har på nuværende tidspunkt ca. 5.270 manuskripter og ca. 80.000 trykte bøger. Heraf udgør den kinesiske samling ca. 50 manuskripter og ca. 52.000 trykte værker, der svarer til omkring 34.000 titler.

På grund af Det kongelige Biblioteks historie og opbygning, først som et privat kongeligt bibliotek og fra 1793 som et offentligt tilgængeligt bibliotek, er informationerne om tilvejebringelsen af en del af værkerne meget diffuse. Dette betyder, at bibliotekshistorikeren, der gerne vil finde ankomsten af et værk til biblioteket og eventuelt dets tidligere ejerforhold, ofte står på næsten bar bund. Når det drejer sig om værker fra Orienten, og det gælder især de kinesiske værker, er det ofte meget vanskeligt at finde relevante oplysninger om disse forhold. Det er først muligt at spore ankomsten til biblioteket af enkeltværker på kinesisk fra den senere del af 1700-tallet. Dog fandtes der nogle fragmenter af et par kinesiske romaner i det tidligere Kunstkammer, og de er antageligt ankommet til Danmark i det tidlige 1600-tal, men først indlemmet i biblioteket i 1827 i forbindelse med opløsningen af Kunstkammeret.

Det 18. århundrede

Den 5. november 1782 afgav Det kongelige Håndbibliotek 65 titler til Det Store Kongelige Bibliotek ved en kongelig resolution. Blandt dem var et kinesisk billedværk i to udgaver, samlet i tre bind. Værket er den berømte håndbog for landbrug og silkeavl: *Geng zhi tu*. Det ene bind indeholder 24 billeder fra henholdsvis landbruget og silkeavl udført i fine vandfarver, mens de to andre bind præsenterer landbrug og silkeavl på hver 21 billeder i sort/hvidt tryk fra træblokke. Begge udgaver er sandsynligvis fra den første halvdel af 1700-tallet, men uden den oprindelige tekst. *Geng zhi tu* er et værk, der stammer fra 1210, hvor det blev udgivet med nu forsvundne illustrationer. Teksten var forfattet af Lou Shou på foranledning af den kejserlige administration for at have et redskab, som embedsmændene i de lokale områder kunne anvende i deres daglige ad-

ministration. De nuværende illustrationer er gjort af Jiao Bingzhen fra det sene 1600-tal. Der ses en vis europæisk indflydelse i laveringer og perspektiv, som ikke var en del af de traditionelle kinesiske malemåder.

Grev Otto Thott (1703-85) testamenterede alle sine håndskrifter (4.154 stykker) til Det kongelige Bibliotek, og blandt dem var der nogle orientalske manuskripter. Desværre opfører katalogen over manuskripterne ikke titlerne over de få skrifter, der muligvis er kinesiske, men anfører kun betegnelsen: Fasci-

culus variorum codicum sinensium. Dog er et af dem sandsynligvis billedværket kaldet *Hortus florum sinensis* (Thott 183 Fol.) med 102 forskellige kinesiske blomster malet i delikate vandfarver. De er malet i en typisk kinesisk blomsterspil, der blev almindelig fra 1600-tallet, og illustrationerne er samlet i en kinesisk foldebog med silkeomslag.

I Håndskriftafdelingen findes desuden nogle samlinger af kinesiske billeder, sandsynligvis fremstillet i det sene 1700-tal i det sydkinesiske område omkring Kanton. Det drejer sig om gengivelser af kinesiske håndværkere, handlende, skibe, vestlige handelstationer, porcelænfremstilling og forskellige afstraffelsesmetoder (NKS 346a-e 2°)(Fig. 1). Billederne er udført i vandfarver på det såkaldte rispapir, og de var produceret til europæiske kunder, der gerne ville have scener med typiske kinesiske emner med hjem. Der findes mange af den slags illustrationer i hele Europa, både i offentlige og private samlinger, og de blev fremstillet i store mængder, især i 1800-tallet. Herhjemme har også Nationalmuseet og Kunstmuseet nogle få sådanne billeder. De er udført i europæisk stil med en form for centralperspektiv og laveringer i en ret så delikat stil. Et sæt billeder med håndværkere og sættet med skibe og fartøjer skulle være malet af en kantonesisk kunstner, Yu-qua, som dog ikke kan identificeres nærmere.

I 1796 solgte historikeren og forfatteren P. F. Suhm sin bogsamling til Det kongelige Bibliotek. Denne samling indeholdt helt sikkert et kinesisk værk. Den

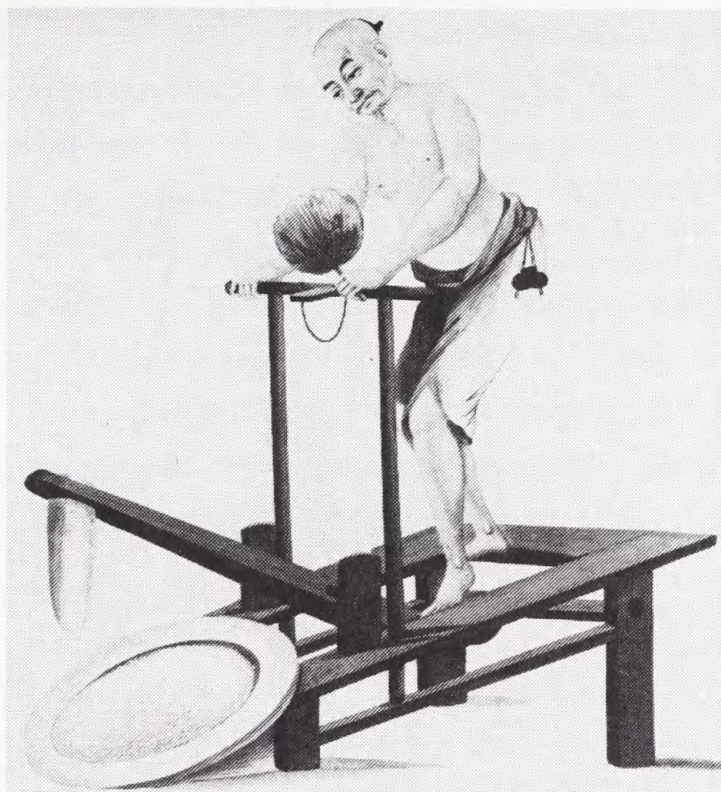
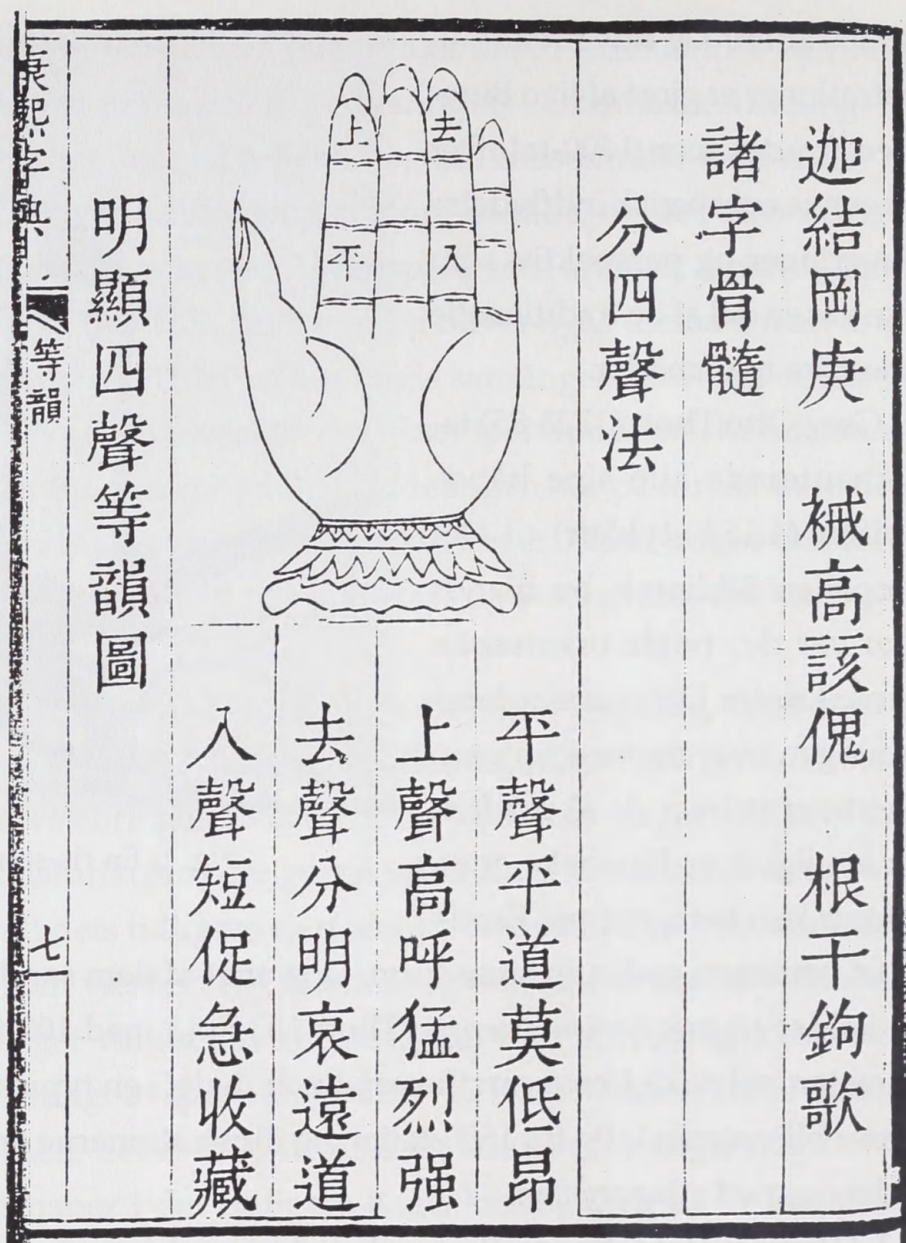

Fig. 1: En ris-stamper. Fra NKS 346a 2°

Fig. 2: Metode til indlæring af de fire toner i Mandarin kinesisk. Ill. fra *Kangxi zidian*, forord fra 1716. Første bind og første del af lydafsnittet side 7. OA 102-193.

første danske sinolog, P. F. Mourier, havde skænket en vigtig kinesisk ordbog til P. F. Suhm som tak for venlig behandling og støtte. Ordbogen er det store værk *Kangxi zidian* (OA 102-193) (Fig. 2), hvor udviklingen af det kinesiske sprog findes i koncentreret form. Mourier havde anskaffet sig et lille håndbibliotek under sit femtenårige ophold i Kanton og Macao (1780-1785). Desværre gav Mourier sine andre kinesiske bøger til den tyske sinolog H. J. Klaproth engang i begyndelsen af 1800-tallet. Dog er Mouriers øvebog og mindst én afskrift af en kinesisk-spansk ordbog (*Dictionarium Sinico-Hispanicum*, NkS 140, tvær-8°) bevaret i biblioteket.

Det 19. århundrede

I det kongelige Kunstkammer fandtes to kinesiske bøger, eller snarere to fragmenter, som kan spores til det tidlige 1600-tal. Bøgerne, hvorfra de stammer, er sandsynligvis trykt i det sene Ming dynasti i slutningen af 1500-tallet, og frag-

menterne kom til biblioteket i 1827 i forbindelse med opløsningen af Kunst-kammeret. Fragmenterne er bevaret på grund af deres illustrationer og stammer fra to berømte kinesiske romaner. Den ene er en beretning om en urofyldt tid med mange krige og tapre helte, angiveligt baseret på historiske begivenheder i det 2.-3. årh. e.Kr. og kaldes *Sanguo zhi* (Krøniken om de tre kongeriger). Heltene i bogen fremstår på mange måder som de europæiske retfærdige riddere, som vi bl.a. møder hos Kong Arthur i England. Fragmentet består af 17 enkeltblade med helsidesillustrationer. Den anden er en fortælling om nogle partisaner, der skulle repræsentere de gode mod de onde (en slags kinesisk Robin Hood-

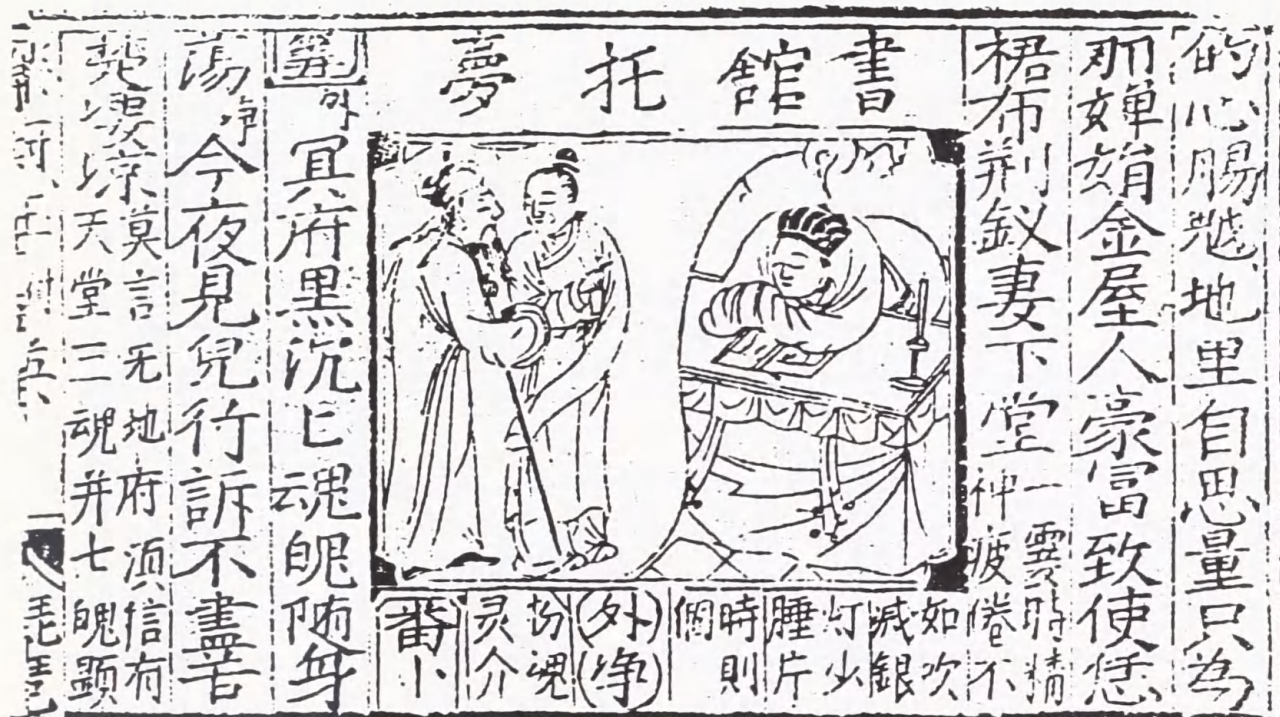

Fig. 3: En embedsmandsdrøm om ære og værdighed. Ill. fra *Yuefu yushu ying*, 1599. Blad 21. OA 102-173.

fremstilling); den stammer fra 11-1200-tallet, hvilket vil sige slutningen af Song dynastiet, og romanen hedder *Shuihu zhuan* (Beretningen fra sumpområderne). Af denne roman er hele fem kapitler, 15 til 19, bevaret med tekst og illustrationer. Grunden til, at teksten her er bevaret er, at illustrationerne blev placeret øverst på siden ovenover selve teksten. Begge torsoer har højst sandsynligt været anvendt som grundlag for lakdekorationerne i et af tårnværelserne på Rosenborg Slot i København.

Afdelingen har desuden to andre fragmenter med illustrationer fra den sene del af Ming dynastiet. Det ene fragment, *Yuefu yushu ying*, (Fig. 3) kan dateres til 1599 og består af 43 blade. Illustrationerne er anbragt i en enkel kartouche enten på den øverste eller nederste del af siderne, der er delt i to af et midterbånd med kommentarer. Yuefu litteraturen er samlinger af folkelige ballader eller digte,

憑着一首新詩當作媒起

身之際小姐怎他教我言

詞縝密迴避着僧尼悄地

相傳示他道示他道是佳

期有准直等待月朗星稀

我想那秀才典我小姐油

兩介害思病則一般油

胡芦年少才即意似痴寫

宛娘減瘦了香肌情一卓

文君慕相如楚襄王求神

女漢劉阮憶仙姬賈氏娘

猶指言

前集西廂二卷

度光陰又那裡又去

買又

破是虐園

害相思有

此蹊蹊兔

光燈到惹

得傍人笑

老人燈無

跳槽無情

意的人燈

丟了又

見責誰承望今宵歡愛着小姐這舫用心

不才張珙合當跪拜小生無宋玉舫容潘

安般貌子建般才

姐：你則是可憐

見為人在客元和

令綉鞋兒剛半折

柳腰兒勾一搦羞

搭：不肯把頭擡

只將鴛枕握雲鬟彷彿墜金釵偏宜鬆髻

兒歪生解鶯上馬嬌衣襦介我將這紐扣鬆縷帶

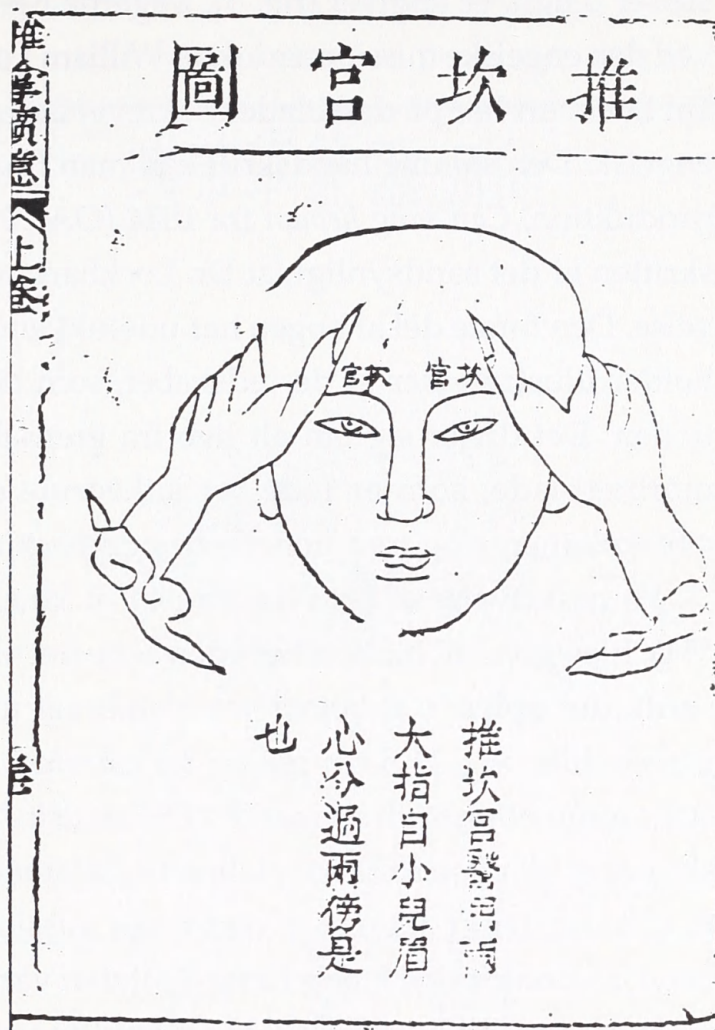

月下佳期

廿三

Fig. 4: Sovekammerscene. Ill. fra Gujin quanqi, sen 16.- tidlig 17. årh. Kap. 2, s. 23. OA 102-121.

Fig. 5: Undersøgelse af pandehulerne: Ved undersøgelse af pandehulerne placerer lægen begge tommelfingre mellem det lille barns øjenbryn og bevæger dem (derefter) ud til begge sider. Ill. fra børnelægebogen: *Xiaoer tuina guangyi* (Undersøgelse af børn ved beføling), første del af 1800-tallet. OA 102-290.

inspireret af folkelig litteratur. Det andet fragment er en del af en samling, *Gujun quanqi* (Fig. 4), i fire kapitler. Dette tryk har ligeledes illustrationerne i enkle kartoucher på øverste eller nederste del af siderne og minder meget om *Yuefu yushu ying*. Det er formodentlig trykt i slutningen af 1500-tallet.

I årene 1845 til 1847 foretog corvetten Galathea en jordomsejling med handelspolitiske, naturvidenskabelige og etnografiske opgaver. I den kongelige instruks blev det angivet, at skibsofficererne og en gruppe videnskabsmænd skulle indsamle etnografiske objekter og bøger fra Galatheas anløbssteder i Asien og Amerika. Skibspræsten Aleth Hansen skulle bl.a. stå for erhvervelsen af bøger til Det kongelige Bibliotek. I Indien havde mandskabet den mission at stå for den formelle overdragelse af den danske koloni, Trankebar, til englænderne. I Kina anløb corvetten havnene Hong Kong, Kanton, Amoy og Shanghai i 1846.

Komplette lister over bøger indsamlet på corvetten eller over de værker, der blev videresendt til Det kongelige Bibliotek, findes desværre ikke mere. Der eksisterer en liste i bibliotekets arkiv over 15 titler i 82 bind, alle omhandlende kinesisk medicin, kirurgi og akupunktur. En del af bøgerne er illustreret i traditionel kinesisk træsnitstil med billeder af organer og mennesker, hvor sygdoms-

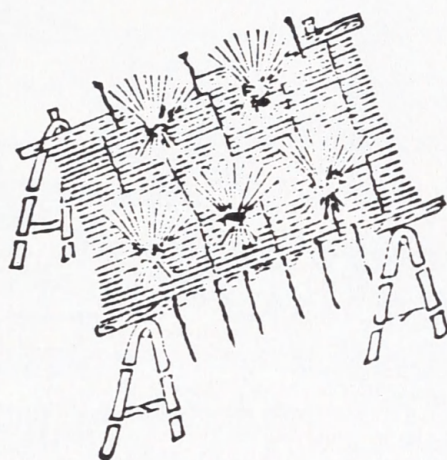
steder o.lign. er angivet (fig. 5). Bøgerne blev erhvervet af en af skibslægerne ved den engelske missionærdoktor William Lockhart's mellemkomst i Shanghai. Dr. Lockhart har på dækbladene skrevet indholdet af bøgerne i oversættelse på engelsk. Den samme håndskrift kan man finde på en anden lille bog om silkeproduktion, *Can sang hebian* fra 1844 (OA 102-298) (Fig. 6). På grund af håndskriften er det sandsynligt, at Dr. Lockhart også er ansvarlig for denne erhvervelse. Den første del af bogen har udelukkende tekst, mens den sidste del indeholder illustrationer af de redskaber, som dengang anvendtes i silkeproduktionen. Det drejer sig om alt lige fra grensakse til brug ved indsamlingen af morbærblade, som er føde for silkeormene, til kogekar til udblødning af silkekokonerne og traditionelle spindemaskiner.

En beskrivelse af Jesu liv oversat til kinesisk, *Yesu jiangshi zhuan* (OA 102-551), blev givet til biblioteket i den sene del af 1800-tallet. På permen ses en påskrift, der oplyser, at bogen var hjembragt med Galathea. Af format er det en ganske lille bog, 11,5 cm høj og 8,5 cm bred, trykt på ganske billigt papir - en slags lommebog for hvermand. I Orientalisk Afdeling er der et par andre kinesiske bøger, der kan sættes i relation til Galathea ekspeditionen. Det drejer sig om to værker, der er skrevet af den tyske missionærpræst K.F.A. Gützlaff, der på den tid opholdt sig i Hong Kong. Gützlaff var ifølge Aleth Hansen velanskrevet på corvetten, og han var aktiv i formidlingen af kontakter mellem ekspeditionens medlemmer og den etablerede europæiske koloni på stedet. Da corvetten fejrede Dronning Caroline Amalies fødselsdag, deltog Gützlaff og frue i selskabet for de prominente personer ombord. Her dansede og morede Gützlaff sig så meget, at hans frue blev noget misfornøjet.

Gützlaff gav højst sandsynligt sine to bøger til Aleth Hansen i forbindelse med besøget i Hong Kong. Det er *Wanguo shichuan* (Allgemeine Weltgeschichte, OA 102-3) og *Shengjing zhi shi* (Biblische Geschichte, OA 102-550) begge trykt i begyndelsen af 1840erne. Disse to værker passer godt ind i den litteratur, som missionærerne ville udbrede i Kina. Måske gav Gützlaff også andre kristelige værker til ekspeditionen, deriblandt en oversættelse af Det nye Testamente, som var trykt i Singapore i 1836, og hvor Gützlaff var medoversætter.

Orientalisk Afdeling har en del andre kristelige værker og bibeloversættelser. Der er både hele Bibelen, Det gamle Testamente, Det nye Testamente og dele af testamenterne, som f.eks. Davids salmer, Genesis eller et af evangelierne. Af disse stammer en del fra den danske koloni i Serampore, hvor mange kristelige bøger blev udgivet i det sene 1700- og det tidlige 1800-tal. En udgave af De fem Mosebøger på kinesisk, trykt der i 1825, blev givet til Kronprins Christian af

山棚蘆簾草帚式

繭籃式

簾以蘆葦織成山棚之上非此無以簇蠶長短濶狹無定制視室之大小爲之一室之中約四簾或六簾鋪滿草帚宜杭稻草縛法有二一用草一握長二尺中腰縛緊兩頭螺旋散開是爲墩頭帚一用草一小把長三尺就中腰絞緊折轉卽成兩股隨於兩股中擱住數莖從總絞處盤旋復絞數轉使其末散開如傘是爲折頭帚。○繭籃盛繭器也以細篾編之大小不等須光潤堅緻。

Fig. 6: Øverst: Et bord med sivmåtte og koste af græs til silkekokoner. Nederst: Kurv til at transportere silkekokoner. Ill. fra bog om silkeproduktion *Can sang hebian*, 1844. s. 7 i illustrationsdelen. OA 102-298.

Fig. 7: Panorama over 'Pule yuan' (templet for universel glæde) på Wutai bjerget i Shanxi provinsen. Ill. fra *Wutai shan xing gongzuo luo quantu*, tidlig 19. årh. OA 102-32.

missionærene i Serampore, før han blev konge i 1839. Bogen blev senere overgivet til Det kongelige Bibliotek. En komplet oversættelse af hele Bibelen blev udgivet i Macao, den portugisiske koloni i nærheden af Hong Kong, i 1823 under navnet *Shentian shengshu* ('Den himmelske ånds skrifter, OA 102-502). Den og andre kristne bøger har tilhørt missionær Carl August Cantor, der var bror til Theodor Edvard Cantor. T.E. Cantor, der var læge og naturforsker, kom i 1835 til Kalkutta i tjeneste hos det engelske East India Company. Senere blev han forstander for et hospital i byen, og i den forbindelse erhvervede han et bind af en kinesisk lægebog, *Yizong jinjian* (Lægekunstens gyldne spejl, OA 102-275). Dette bind blev senere skænket til Det kongelige Bibliotek, formodentlig i slutningen af 1850erne. Bindet indeholder kapitlerne 79 og 80 og har bl. a. illustrationer i traditionel træsnitstil af akupunkturpunkter på hænder, arme, ben og fødder.

Blandt de kristelige bøger findes der yderligere værker, der er oversat til diverse dialekter og visse minoritetssprog. Nogle af dem benytter kinesiske tegn

med særlige dialektmærker, som f.eks. kantonesisk, eller anvender transliteration, som f.eks. for Ningpo og Swatow dialekterne. Desuden opfandt nogle ihærdige missionærer særlige alfabeter på minoritetssprog, hvor der ikke tidligere fandtes et skriftsprog. Orientalisk Afdeling har eksempler på dette fra Hwa-Miao sproget. Alle disse værker blev udgivet mellem 1859 og 1911 og ankom til biblioteket tidligt i dette århundrede, senest i 1920.

Biblioteket har nogle få andre kinesiske bøger, hvor indlemmelsen kan spores tilbage til 1800-tallet. Oberst Carl G. Schöller skænkede 20. december 1861 en kinesisk-vestlig kalender fra det kinesiske regeringsår *Daoguang* 26 (1846 til begyndelsen af 1847) til biblioteket. Obersten har formodentlig fået kalenderen i forbindelse med sit job i forsvarets overkommando i København, hvor han arbejdede fra 1856 til 1860, da værket, *Huafan hehe congshu* (OA 102-2), foruden kalenderen indeholder en del traktater mellem den kinesiske kejsermagt og forskellige vestlige nationer, indgået efter åbningen af Kina i forbindelsen med Opiumskrigen 1840-42. Desuden findes nogle kristelige tekster samt en illustreret introduktion til dampmaskinen.

Den danske astronom H.C.F.C. Schellerup, der havde været på besøg i Kina, gav 18. juli 1870 biblioteket en kinesisk pengeseddel fra Ming dynastiet, dateret 1602. Pengesedler blev brugt i Kina allerede i det 1000-tallet for at lette pengetransaktionerne; det var betydelig nemmere end at skulle transportere rede penge i form af sølv og kobbermønter. Bibliotekets kinesiske pengeseddel lyder på 1000 kobbermønter, hvilket var en betydelig sum penge i datiden.

Søofficer C. A. Schultz var løjtnant i fransk tjeneste i årene 1876-79 og sejlede i den forbindelse på det fjerne østen. Han skænkede 1. september 1876 to kinesiske håndskrifter og tre bøger i bloktryk til biblioteket. Det ene håndskrift, *Da tang guo* (OA 102-4), er et illustreret værk i vandfarver og tusch om profetierne for de forskellige dynastier helt fra den mytiske tid. Illustrationerne har et element af naivitet, der antyder, at de er fremstillet af en ukyndig hånd. Værket er sandsynligvis blevet til i midten af 1800-tallet. Det andet manuskript er en afskrift af de daglige rapporter, *Zoubao*, der blev afgivet til kejser Muzong i Qing dynastiet i årene 1874-75. De samme rapporter i en trykt udgave var også mellem de skænkede bøger. Den anden af de trykte bøger er en illustreret udgave over de kejserlige pilgrimssteder på det hellige bjerg Wutai i Shanxi provinsen: *Wutai shan xing gongzuo luo quantu* (OA 102-32) (Fig. 7). Værket består af 28 xylografier på dobbeltblade foldet i midten med stedbetejnelser, og det er et tryk fra det tidlige 1800-tal. Den sidste og tredje trykte bog er et trebindsværk med regeringsudnævnelser af embedsmænd i den tidlige del af Qing-kejseren

Fig. 8: Blad i kalenderbogen *Da Qing Tongzhi shi niansui* (1863), der illustrerer de tolv kinesiske dyretegn. Øverst til højre og ned- efter: Rotten, Oksen, Tigeren og Kaninen. Øverst i midten og ned- efter: Dragen, Slangen, Hesten og Geden. Øverst til venstre og nede- efter: Aben, Hanen, Hunden og Grisen. OA 102-272c.

Qianlongs regeringsperiode: *Da Qing Qianlong Man Han zhigong qianchu quanshu* (OA 102-40). Bogen er fra 1762 og har en parallel tekst på kinesisk og manchurisk. Det sidste kejserdømme i Kina (Qing dynastiet, 1644-1911) var styret af Manchufolket, der oprindeligt kom fra Manchuriet. I bestræbelserne på at bevare manchuernes etniske tilhørsforhold fremstilles alle vigtige regeringsdokumenter tosprogede.

I datidens Kina var det vigtigt at kunne følge årstidernes skiften nøjagtigt, dels for at bønderne kunne udføre deres erhverv, dels for at kunne ofre til guderne på de rigtige tidspunkter. Hvis man ikke havde et godt forhold til guderne, mente hovedparten af kineserne, at dårlige tider for den enkelte ville være selvskrevne. For at tilgodese disse forhold trykte man almanakker og kalendere i Kina. Almanakkerne indeholdt foruden en kalender også afsnit med

spådomsmetoder. Orientalisk Afdeling har nogle af disse almanakker, både officielle og folkelige (privattryk). En af disse folkelige almanakker fra 1871 har kun dynasti dateringen som titel: *Da Qing Tongzhi shi niansui* (Det tiende år for Tongzhi kejseren i det store Qing dynasti, OA 102-272c) (Fig. 8). Det er en ret lille bog på 27 dobbeltblade, der er 17,5 cm høje og 11,5 cm brede. Den er trykt på ret groft og gråligt papir, og den blev givet til biblioteket den 14. maj 1877 af sognepræst A. F. Brandt.

Den første halvdel af det 20. århundrede

En del af bøgerne, der er erhvervet i begyndelsen af dette århundrede, har et biblioteksstempel, hvor accessionsåret indgår. Denne praksis giver oplysninger om indlemmelsen af nogle af bøgerne, hvor der ellers ikke eksisterer informationer om erhvervelsen. Blandt disse er en velkendt kommentar til en historisk krønike fra 'Forårs og Efterårs perioden' (8.-5. årh fvt.), *Zuo xiu* (OA 102-61), tillagt Zuo Qiuming fra den sene del af samme periode. Afdelingens udgave stammer fra 1720 og er på 14 bind. Ifølge accessionsstemplet er værket ankommet til biblioteket i finansåret 1905-06. Andre bøger er blevet indlemmet i biblioteket tæt på deres udgivelse i Kina. F.eks. er det tilfældet med en moralsk roman: *Huidu yiyao quanzhuan* (Historien om den retfærdige ånd) trykt i 1903 (OA 102-146, indgået 1906-07). Bogen er interessant på grund af sine illustrationer, der stammer fra kobberstik, som er en vesterlandsk teknik. Illustrationerne er ellers traditionelle kinesiske, dog med en større rigdom af detaljer, som sjældent ses på træsnitstryk. Vestlig indflydelse kan ligeledes ses på andre publikationer i den sene del af Qing dynastiet, bl.a. på udgivelser af kort og kortmapper. Da jesuitterne kom til Kina sent i 1500-tallet, bragte de en for kineserne helt ny præcision i kortlægning med sig. I den sene del af Qing dynastiet ses kinesiske kort med meridianer, og i accessionsåret 1907-08 indlemmede biblioteket en kinesisk kortbog, *Da Qing yitong yutu* (OA 102-9), fra 1863, der dækkede hele Kina. Kortene er samlet i 24 bind og trykt på dobbeltblade i forholdsvis stor størrelse (30x18,5 cm) på traditionel kinesisk vis.

Som det sidste eksempel på kinesiske bøger med accessionsstempler findes en spådomsbog i ét bind, indlemmet i 1916-17. Bogen er formodentlig fra 1700-tallet og indeholder forskellige afsnit til gavn for den almindelige kineser. Et af dem har en såkaldt ABC baseret på billeder. Til hvert billede hører et eller to tegn, der angiver betydningen af illustrationen. Billederne i bogen er noget forenkede og undertiden grove i udførelsen, men de er, ligesom resten af illustrationerne i bogen, ganske charmerende (*Jujia baibei bu jiuren*, OA 102-102).

Det Store Nordiske Telegraf­selskab havde i slutningen af forrige århundrede og i første halvdel af dette telegrafkoncession i Kina. Nogle få af de udstationerede ansatte blev meget interesserede i kineserne og kinesiske forhold. Over­telegrafist Arthur Bollerup Sørensen foretog tre selvfinansierede ekspeditioner i det nordlige Kina og Tibet tidligt i dette århundrede. På hans anden ekspedition i 1915 erhvervede han 14 skriftruller med håndskrifter fra grottekomplekset Dunhuang i Gansu provinsen. Oprindeligt var det meningen, at han ville til Lhasa, men på grund af uroligheder i grænseegnene måtte han istedet tage til Semi­palatinsk i Rusland. Da Bollerup Sørensen var tilbage i Danmark samme år, forærede han de 14 skriftruller til biblioteket. De indeholder 16 manuskripter i fragmenter fra 8. til 11. årh., og bortset fra en daoistisk tekst, er de alle buddhistiske skrifter. Fire af håndskrifterne er særlig interessante. Et af dem, en del af det 15. kapitel i *Huayanjing lun* (MS 2 c), synes at være det eneste eksemplar, der eksisterer i dag. Et andet, der er fra samme tekst, består af hele kapitel 10 (MS 2b), og dette kapitel synes kun at være kendt fra et lignende Dunhuang hånd­skrift opbevaret i Japan. Værket var oprindeligt på 100 kapitler, og det er en kommentar til Huayan sutraen (*Avatamsa-sutra*). De to sidste er også kun kendt i deres Dunhuang manuskriptform her og i andre biblioteker. Det drejer sig om 1. og 41. kapitel i *Yogacaryabhumi-sastra* (MS 11-12) oversat af munken Facheng (9. årh.) og første kapitel af *Sifen jiebenshu* (MS 16) skrevet af den kinesiske munk Hui. *Yoga-caryabhumi-sastra* forsøger at vise, hvordan en discipel kan opnå en ekstatiske forening af enkeltindividets sjæl med verdens sjæl. Dette sker gennem visse mystiske formularer og besværgelser som tantras og mantras. *Sifen jiebenshu* er en samling af regler for munkes adfærd.

Sophus Black, der var telegrafbestyrer for Det Store Nordiske Telegraf­selskab, var udstationeret i Kina i 29 år. Han samlede mange antikviteter og bøger fra Kina og Tibet. En del af bøgerne gav han til biblioteket af flere omgange. I 1925 skænkede han tre kinesiske værker og ét manchurisk. De kinesiske værker var købt i Beijing enten i slutningen af 1924 eller tidligt i 1925. Det ene værk er en samling eksamensopgaver i håndskrift, afgivet ved de afsluttende, kejserlige eksamener, der blev afholdt i hovedstaden hvert 10. år; eksamensopgaverne, der her er tale om, stammer fra årrækken 1662-1851 (OA 102-1524). Samlingen er på 29 bind i to blå, traditionelle kapsler, men bindene er usædvanligt små i størrelsen 6,5 i højden og 8 cm i bredden. Onde tunger påstår, at på grund af deres liden størrelse kunne udvalgte bind smugles ind i eksamenscellerne for at vejlede kandidaten. De to andre værker er buddhistiske, hvor det ene er et bloktryk af første kapitel af *Foding zunsheng zongchi jingchou* (en samling Mantra

Fig. 9a: 'Himmelscene' med Sakyamuni (den historiske Buddha), hans to disciple: Den unge Ananda og den ældre Kasyapa samt en munk. Dette billede er en typisk frontispice til buddhistiske tekster. Fra *Foding zunsheng zongchi jingchou*, sen 16. årh. eller tidlig 17. årh. OA 102-1606.

påkaldelser, OA 102-1606) (Fig. 9a, b). Udgaven kan være fra 1591 eller et senere tryk før Ming dynastiets afslutning i 1644. Det andet buddhistiske værk består af fem blade i kort palmebladsform med lamaistiske figurer og symboler malet i vandfarver (OA 102-1507). Dækbladene er ligeledes dekoreret på begge sider. Figurerne er Sakyamuni (den historiske Buddha) flankeret af disciplene Ananda (den unge ihærdige) og Kasyapa (den gamle vise), tolv Lohans (Arhats, særlig udvalgte disciple) og tre af helvedets konger. Værket er formodentlig blevet fremstillet i 1800-tallet.

Fig. 9b: Bagest i de buddhistiske tekstbøger ses ofte et billede af vogteren over Buddhismen: Weituo. Fra *Foding zunsheng zongchi jingchou*, sen 16. årh. eller tidlig 17. årh. OA 102-1606.

I 1920 erhvervede biblioteket et lille kinesisk bibliotek fra enken til den danske sinolog Knud F. Kring, der døde i Kina i 1919. Kring havde tidligere været ansat på biblioteket til at ordne de kinesiske bøger i Håndskriftafdelingen. Hans samling består af ca. 550 kinesiske titler med omkring 10.000 bind, og dens titler ligger indenfor de traditionelle aspekter af kinesisk kultur. Dette betød, at biblioteket stod med en god samling af kinesiske bøger, og det ledte til, at Orientalsk Afdeling blev oprettet. Senere i 1920erne købte afdelingen den daoistiske samling af kanoniske skrifter, *Daozang*, på 1120 bind og supplementsamlingen af kanoniske buddhistiske værker, *Xucang jing*, på 752 bind. Statsbiblioteket

havde erhvervet den klassiske tekstsamling, *Sibu congkan* fra 1919, i begyndelsen af 1920erne, og den blev oversendt til Det kongelige Bibliotek i 1927. Dr. phil. Kurt Wulff var tilknyttet afdelingen i 1920erne, og han udvidede samlingen af kinesiske bøger ved indkøb i Kina under sine ophold der. Dr. Wulff, der var kyndig i kinesisk, erhvervede bøger, der supplerede samlingen af både klassiske konfucianske bøger og buddhistiske værker. F.eks. anskaffede han en bog om domstolene i helvedet, *Yuli chao* (OA 102-1269) trykt i 1896 med illustrationer af dommerne og de pinsler, syndige sjæle kan blive idømt (fig. 10). Alle disse anskaffelser betød, at Orientalisk Afdeling i slutningen af 1920erne havde en betydningsfuld samling af værker til studiet af traditionel kinesisk kultur.

Den kinesiske samling var først færdigkatalogiseret i 1943, og den bestod da af omkring 1200 titler, der omfattede ca. 19.000 bind. Katalogen var delt i tre afdelinger: en titel-, forfatter/redaktør- og systematisk katalog. Kartotekskortene indeholdt dels de kinesiske tegn og dels en transskription af relevante oplysninger om værkerne. De store kinesiske samleværker, *congshu*, der indeholder mange tusinde titler, var dog ikke katalogiserede. Selv idag er de ikke fuldt ud katalogiserede, men de kan dog lokaliseres gennem værkernes titel via titelkort i kortkatalogen over kinesiske bøger.

Den anden halvdel af det 20. århundrede

I oktober 1947 indgik IDE (Danmarks internationale Institut for Udveksling af Publikationer) en udvekslingsaftale med det internationale udvekslingskontor i Nanjings Centrale Bibliotek. Denne udveksling fungerede kun én gang, idet nationalistregeringen under Guomindang tabte borgerkrigen til kommunisterne i 1949. Idag har vi imidlertid en udvekslingsaftale med både Nationalbiblioteket i Beijing og Det Centrale Nationale Bibliotek i Taipei. Den første sending i 1947 bestod mest af enkeltnumre af kinesiske tidsskrifter med emner indenfor politik, økonomi og landbrug. Desuden var der nogle få bøger om nogle af minoriteterne i det sydlige Kina.

Lige efter Anden Verdenskrigs afslutning havde afdelingen planer om at sende en ansat til Kina for at købe kinesiske bøger på stedet. På grund af valutabestemmelser lykkedes det først i 1949 at få tilladelse til at anvende valuta på at sende en medarbejder til Kina for at købe bøger. Assistent Andreas Hansen fik dog ikke et større beløb med sig på turen. Dette forhold ærgrede ham flere gange, da han i Hong Kong fik tilbudt større bogsamlinger til erhvervelse, men måtte afstå fra at købe. Da Andreas Hansen ankom til Hong Kong i 1949, var det sidste udkald for nationalistregeringen, og den måtte flytte sin residens til Taiwan,

hvor den sidder den dag i dag. Det var derfor kun muligt for Andreas Hansen at erhverve bøger i Hong Kong og Macao. Det lykkedes for ham at anskaffe 279 titler indenfor mange forskellige emner. Der var klassiske romaner, som *Xiyouji* (Rejsen til Vesten) om munken Xuanzang, der tog til Indien i det 7. årh. for at indsamle hellige bøger, moderne romaner som familietrilogien *Jia* (Familien), *Chun* (Forår) og *Qiu* (Efterår) af Ba Jin, historiske værker som tekstsamlingen *Taiping Yulan* og ordbøger. Desuden erhvervede han også mere specielle ting som værker om traditionel medicin, emner vedrørende Vesten og tegneserier. Blandt værkerne om Vesten var en serie på 82 numre udgivet i 1924, *Dongfang wenku*, om sociale forhold og filosofi. Tegneserierne var både traditionelle kinesiske eventyr og vestlige fortællinger som f.eks. en Mikkel Mus historie, hvor bl.a. også Sorte Per, Anders And og Fedtmule optræder. Bøgerne var for de flestes vedkommende udgivet i 1930erne og -40erne, men også bøger fra det sene Qing dynasty (18.-19. årh.) var blandt de indkøbte værker.

1950erne var en forholdvis stille periode i afdelingens anskaffelser, men en lille samling af buddhistiske bøger, som blev erhvervet fra enken til arkitekt J. Prip-Møller udvidede den kinesiske samlingens beholdning af religiøse bøger. Et typisk eksempel er den illustrerede beretning om den historiske Buddhas liv: *Shijia rulai yinghua shiji* af Wang Bo udgivet i 1897 (OA 102-170). J. Prip-Møller var bl.a. kendt for sit missionsarbejde i Kina, og han var med til at bygge Taofong Shan Christian Institution i Shatin i Hong Kong, 1930-39.

Studiet af den kinesiske kultur og kinesisk sprog blev lagt i faste rammer i Danmark i 1960, da Københavns Universitet oprettede Østasiatisk Institut (fra 1994 kaldt Asien-Instituttet). Dette betød bl.a., at Orientalisk Afdeling fik midler til at erhverve vigtige samlinger af historiske og filosofiske værker på kinesisk. Tre store samlinger på i alt 8.723 bind med ca. 9.000 titler blev anskaffet. I slutningen af 1960erne havde afdelingen derfor så mange væsentlige værker indenfor den traditionelle kinesiske kultur, at grundlæggende studier kunne foretages i Danmark.

Udvekslingsaftalen med Kina fungerede perfekt under kulturrevolutionen i Kina (1965-1976) og under Fire Banden (1977-1979). Afdelingen modtog især i 1970erne mange kinesiske værker, hvor hovedparten var af politisk observans. Dette gjaldt politisk-filosofiske diskussioner, revolutionære operaer i Jiang Qings (Mao Zedongs kones) stil og politiske romaner. Der var dog også traditionelle værker blandt de donerede bøger, som især understregede "det arbejdende folks" traditionelle arv og de dynastiske historier. F.eks. modtog afdelingen et billedværk om porcelæn fra det sydlige Song (1127-1279) *Longquan qingci* (OA 102-

1977-236) udgivet i 1966 og den klassiske *Materia Medica, Bencao gangmu* (OA 102-1977-446), af Li Shizhen (1518-1593) fra Ming dynastiet, en illustreret udgave fra 1977-78 i 3 bind.

Accessionspolitikken ændrede karakter i 1980'erne fra den klassisk humanistiske tradition til også at omfatte socialvidenskab i større udstrækning. Dette gjaldt for alle afdelinger i biblioteket, således også for den kinesiske samling. I dag indkøber afdelingen ligeligt indenfor den traditionelle kultur og indenfor socialvidenskab, der også inkluderer økonomi, jura og moderne historie. Dette har skabt en del problemer med at kunne dække de forskellige områder tilstrækkeligt godt, da der dels udgives mange bøger, og der dels er færre midler til indkøb. Afdelingen forsøger at afbalancere indkøbene efter de behov, som forskere og studerende har, med samlingens tradition. Et af de vanskeligste områder at dække er behovet for primærkilder indenfor historie og moderne samfundsforhold, da disse kildeudgivelser er urimeligt kostbare at erhverve. Undertiden lykkes det dog at finde penge til at anskaffe vigtige værker; det var f. eks. muligt for nylig (1993) med købet af værket: *Zangwai daoshu* på 20 bind indeholdende 688 værker fra 1992 (OA 102-1993-412). Værket omfatter en lang række daoistiske tekster, der ikke tidligere har været indlemmet i de kano-niske bøger.

Som nævnt i begyndelsen har den kinesiske samling nu omkring 34.000 monografititler i ca. 52.000 bind. Afdelingen abonnerer på omkring 300 kinesiske tidsskrifter og har ialt 700 titler inklusive årbøger. Desuden har afdelingen en særlig museumsafdeling med omkring 150 titler i håndskrifter, sjældne bogtryk og specielle bøger.